

MED ÖVERFRÄSEN RENOVERAR DU DITT GAMLA GOLV

Tre sätt att laga gamla trägolv

Lösning 1:

Lagningsbit med raka hörn

Lösning 2:

Lagningsbit med runda hörn

Lösning 3:

Byt ut hela brädor i golvet

Vackra gamla brädgolv förfulas tyvärr ofta av misspyrdande skönhetsfläckar. Se här hur du räddar golvet med skräddarsydda lagningsbitar och nya brädor.

Hål i det vackra gamla brädgolvet – det är något de flesta av oss har lärt sig att leva med.

Här kan du lära dig något som är mycket bättre.

Du kan lära dig att fylla i hålen så fint att golvet blir som nytt. Eller rättare sagt: Som gammalt, för det är fak-

tiskt med gamla plankgolv som med bra viner: de blir bara bättre med åren.

En förutsättning för att följa metoderna som vi går igenom på sidorna här är att du äger eller kan låna en handöverfräs. För i tiden var man tvungen att vara nästan konstnär med sitt stämjärn

för att fälla in en lagningsbit som vi visar. I dag klarar vi arbetet betydligt enklare och snabbare med hjälp av handöverfräsen.

Du måste bara vara noggrann och följa arbetsgången i de olika typer av reparationer vi går igenom i den här artikeln: En lagningsbit med ra-

ka hörn, en med runda hörn och en helt ny bräda.

Om du har turen att få tag i en bit trä som passar i ålder och utseende till de gamla brädorna, sparar du inte enbart utgiften för en snickare, en golvmatta eller ett nytt golv. Några välplacerade lagningsbitar understryker den

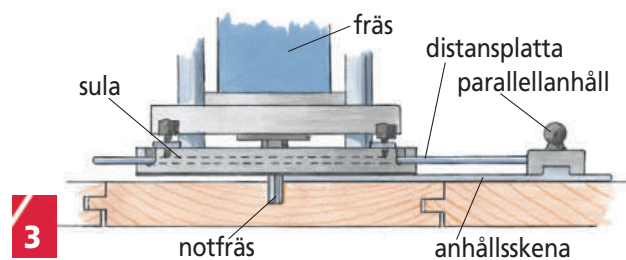
Lösning nr 1: Fäll ner en träbit med raka hörn

1 **Lagningsbiten av trä** skall fällas ner en bit i golvbrädan. För högg man ut fördjupningen med stämjärn – i dag fräser man den. Även hål rakt igenom brädor går bra att laga.

2 **Med en sågskena och ett parallellanhåll** till din handöverfräs är det enkelt att fräsa hålet till lagningsbiten. Lägg skenans kant parallellt med den skadade brädan, och spänn fast fräsen på skenan.

3 **Du kan nu fräsa kanten av ditt hål helt exakt** efter skenans kant. Ställ fräsen så att hålet blir 10 mm djupt. Själva lagningsbiten sågar du sedan till ur en cirka 12 mm tjock bräda, som liknar golvet.

4 **Hugg ändarna i fråshålet rena med ett stämjärn.** Är det väldigt brett, kan du sätta skenan vinkelrätt mot brädan och fräsa ut ändarna, så att bara hörnet behöver stämmas.

5 **Lägg biten i hålet** i rikligt med vattenfast trälim. Kilar mot intilliggande bräda och något tungt att ställa ovanpå håller den på plats, och efteråt hyvlar och slipar man den jämn.

TIPS

Välj trä i samma färg

Lagningsbitar och hela golvbrädor i helt nytt trä kommer att avvika påtagligt i färg och slitage från det övriga golvet. Men vi önskar ju ett golv som ser enhetligt ut med samma patina. Därför bör du välja trä som liknar i ådring och ålder. Leta i containrar, hos en snickare eller kanske en rivningsfirma med återbruksmaterial.

prägel av tradition och hantverk som vi drömmer om, när vi som nyblivna husägare kastar oss över lager av heltäckningsmatta, färg och fernissa i hopp om att hitta en fräsch yta av friskt trä.

Håll fast i drömmen. Hål i golvet är absolut inget du måste lära dig att leva med.

Lagningsbit med runda hörn ... ►

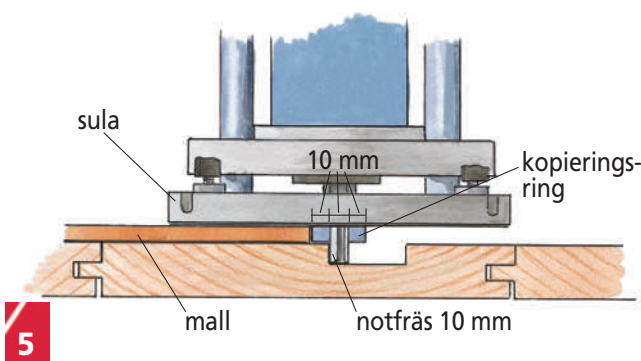
Lösning nr 2: Fäll ner en träbit med runda hörn

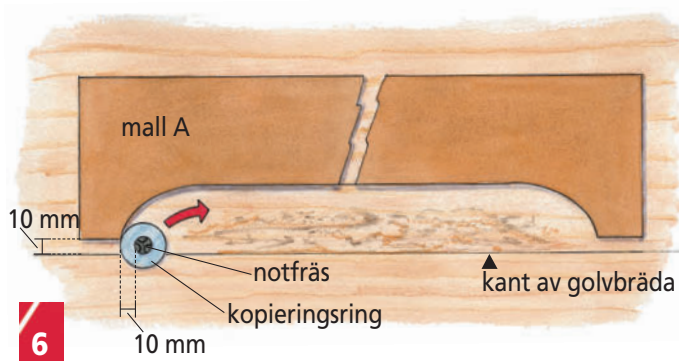
1 Med överfräsen kan du inte bara göra den klassiska kantiga lagningsbiten, som vi beskrev på föregående uppslag, utan använda lagningsbitar i snart sagt alla former. Här en lång med rundade hörn längs kanten på brädan.

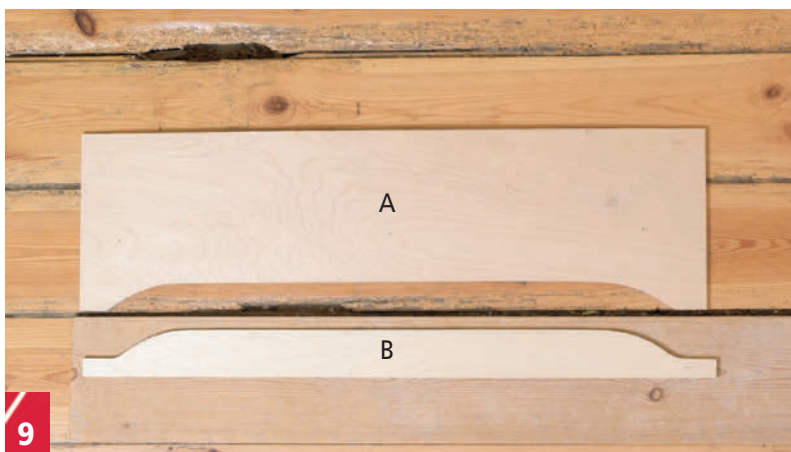
2 Lagningsbiten skall täcka hålet – och lite till så att den har något att vila på. Rita först upp biten på 6 mm plywood eller liknande, som du strax skall använda som mall, när du fräser ett hål i golvet att lägga lagningsbiten i.

5 Montera överfräsen med kopieringsring med diameter 30 mm och en notfräs på 10 mm. Om du låter ringen följa mallen kommer ditt frässpår att ligga en centimeter från mallens kant.

6 Placera därför mallen 1 cm förskjuten från brädans kant, när du skall fräsa hålet i golvet. Fäst mallen med ett par små stift, som du slår i helt och hållet, så att de inte är i vägen för handöverfräsen.

9 Här har du de båda mallarna: A till att fräsa hålet ned i golvbrädan överst, B till att fräsa ut lagningsbiten ur träbiten nederst. Hur breda du gör mallarna är inte avgörande – de formar bara den ena sidan av hålet respektive lagningsbiten.

10 Lagningsbiten gör du av en cirka 12 mm tjock bräda – mer generellt: lite tjockare än det djup du fräste hålet till. Fäst mallen B i brädan, och fräs med samma ring och fräsjärn som tidigare.

3

Rita lagningsbiten några centimeter längre än den slutgiltiga biten skall vara, och såga sedan ut den med en sticksåg. Lappen av plywood behöver du inte längre, så den kan du lägga undan.

4

Den plywoodbit som låg runt din plywoodlapp, kan du nu raspa och slipa jämn och slät i kanten. Du har nu den mall A, som skall styra din maskin, när du fräser hålet till lagningsbiten i golvbrädan.

7

Använd en bit plywood som stöd åt fräsen, så att den inte kör över mallen, och fräs hålet 10 mm djupt. Fäster du plywoodbiten 1 cm från brädans kant, har du också koll på denna sida.

8

Nu gör du mallen B till att såga ut lagningsbiten med. Lägg mall A på en ny bit plywood, och fräs med samma kopieringsring och notfräs som tidigare – glid inte av kanten på A.

TIPS

Spara dina mallar

De båda mallar som du med möda och besvär har tillverkat i dessa första åtta steg kan du naturligtvis använda igen, om storleken passar till andra hål i golvet. Det gör onekligen nästa lagning betydligt enklare. Kräver golvet många reparationer kan metoden med de avrundade lagningsbitarna i två-tre versioner visa sig snabbare än de kantiga lagningsbitarna.

11

Lagningsbiten sågas nu till på bredden med sticksågen, varpå du slipar kanten med papper och kloss. Bäst är det om träet påminner om golvbrädorna med avseende på årsringar och lyster.

12

Lägg i biten i hålet med vattenfast trälim, kila mot grannbrädan och pressa ned med något tungt. När limmet torkat, hyvlar eller slipar du partiet plant och jämnt.

Ny bräda i golvet ... ►

Lösning nr 3: Byt ut hela brädor i golvet

Du kan bli tvungen att byta ut en hel bräda i golvet. Aningen för att den gamla brädan har för många hål, för att hålen är för stora, eller för att spanten är förstörd.

Det behöver inte vara så mycket svårare än att lägga i

en lagningsbit, och om du hittar en bräda med ett utseende som passar, kan resultatet bli oerhört snyggt.

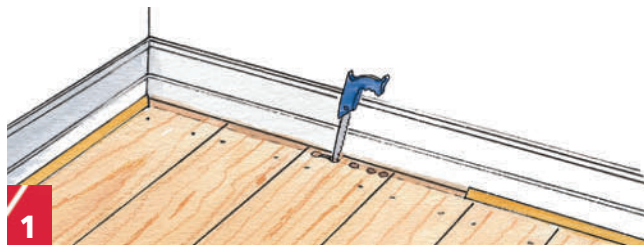
Vi måste dock erkänna en sak. Redaktionens fackmän hade i stort sett var sitt förslag på hur uppgiften skulle

lösas. Vid ett tillfälle höll det vanligtvis så friktionsfria samarbetet mellan de facklärda på att spricka.

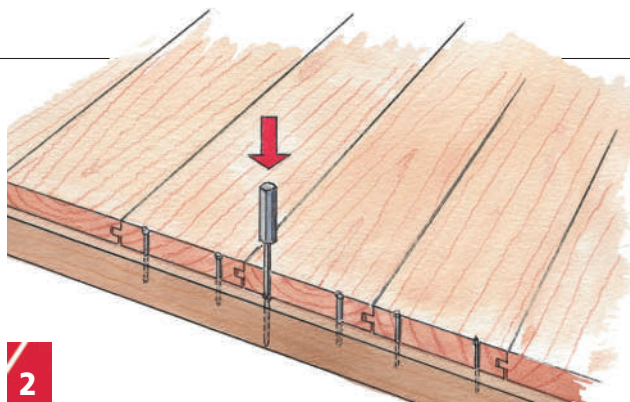
Friden är emellertid återställd, och du kan även i fortsättningen lita på våra experter. Att de alla hade olika för-

slag berodde helt enkelt på att gamla golv är väldigt olikartade. Trots att en del av principerna är desamma är varje golv en helt ny utmaning. Hur du löser problemen med ditt golv beror dessutom på hur stora dina krav på det

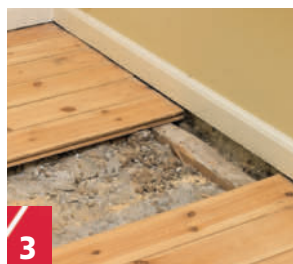
Vinkelmetoden

1 Tre angränsande brädor var så slitna att vi bestämde oss för att byta ut dem. Först tog vi bort kvartslisten i båda ändar, och eftersom de fortfarande var låsta av sockeln kortade vi av dem i ena änden med en handsticksåg som vi stack ned i ett antal förborrade hål.

2 Vårt golv är spikat och dyckerterna syns. Samtliga spikar i de tre brädorna slogs ner i bjälkarna undertill med ett drivdorn. De tre brädorna hölls nu enbart på plats i not och fjäder, och vi kunde trycka bort dem helt från socklarna.

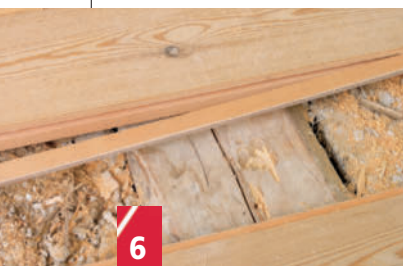
3 Golvet var så löst i fogarna att vi kunde kapa den ena brädan på tvären och med en kofot lirka upp de tre brädorna utan att skada spanten på de övriga.

4 En snickare kan måttillverka tre nya brädor åt dig, men kan du hitta virke som passar i ålder blir resultatet snyggare. Såga till dem på bredden och längden – och förse dem med nya noter och lös spont som på teckningen.

5 Med en handöverfräs gör du noter i sidorna av de nya brädorna. Ställ in fräsjärnet så att det passar med not och spont i de gamla brädorna, mätt från ovasidan. Är brädan för tunn lyfter du den med t.ex. papp. Är den för tjock hugger du av bjälkarna lite med stämjärn.

6 Som lös spont använder du en smal list av 4 mm plywood, sågad tvärs över ådringen på ytan och rundad, så att den glider in i noten. Spanten skall vara smalare än noterna tillsammans.

7 Principen i vinkelmetoden är nu att lägga alla lösa brädor på plats, tills det saknas två. Dessa sista båda brädor placerar du i en vinkel, så att spanten överallt sticker in i noten. Med ett jämnt tryck pressar du ned brädorna på plats – det är bra om en person kan stå i var ände och styra.

8 Spika fast de nya brädorna i bjälkarna med dyckertar. Om någon spik krånglar skall du inte vara för envis och hamra på – du kan ha träffat mitt på den gamla spiken, och då riskerar du att slå ned den till grannen undertill. Försänk till sist dyckertarna med ett drivdorn – och sätt fast listerna igen.

slutgiltiga resultatet är. Här får du tre metoder att utgå ifrån, och även dessa måste du säkert kombinera för att få en lösning som passar just ditt golv.

Vanligtvis är det enklast att byta ut hela brädor, men du kan fälla in den nya brädan i en gammal mitt på en av de bärande bjälkarna.

TIPS

Köp en drivdornsats

Dornen kan fastna riktigt rejält när du slår ned spik genom en bräda. Köp därför en drivdornsats och börja med ett smalt. Gå sedan upp i storlek tills spiken går ned – då riskerar du inte att dornet fastnar. Markera djupet på dornet med tejp.

Detta har vi använt

TILL LAGNINGSBITAR

- Trä, som liknar det gamla golvet, cirka 12 mm tjockt
- 6 mm plywood till mall
- Vattenfast trälim
- Små stift

FÖR BRÄDBYTE

- En bräda som liknar golvbrädorna och minst lika bred

- 4 mm plywood till spont
- Dyckertar
- Ev. pluggar/plastiskt trä

SÄRSKILDA VERKTYG

- Till lagningsbit:** • Sticksåg
• Handöverfräs • Slippapper
• Ev anhållsskena och parallellanslag
Till bräda: • Drivdorn

Bågmetoden

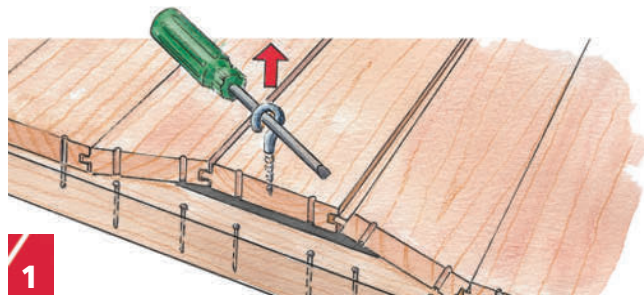
Det klassiska och eleganta sättet att ta upp golvbrädor från ett befintligt golv – och att lägga ner brädor mitt i ett golv – är bågen. Den kan vara tre, fem eller flera brädor bred, och den

vrider så lite i not och spont att du kan lägga tillbaka samma brädor i golvet, om du behöver komma in under golvet av andra skäl.

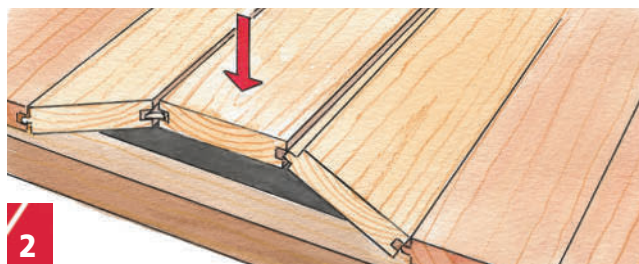
Metoden förutsätter dock att du kan slå ner de gamla

spikarna i bjälkarna – du kan därför inte använda den på nyare golv, som nästan alltid är spikade så att spiken sitter i kanten på noten, och nästa bräda täcker spikhuvudet.

Rör det sig om långa brädor i ett stort golv kan det vara helt omöjligt att styra de många meter not och spont på plats på en gång, och även här måste du välja en av de andra metoderna.

1 Du vill byta en bräda, men lossar ändå tre brädor vid panelerna och slår ner spikarna med drivdorn som i de första två stegen under vinkelmetoden. I ett spikhål i den mittersta brädan fäster du sedan en stor krok, och med en skruvmejsel lyfter och lirkar du upp brädorna – ger de inte med sig lossar du bara fler.

2 Precis som i vinkelmetoden använder du en lös spont när du lägger i den nya brädan. För att få in sponten i noten kan du ta av lite på kanterna med en hyvel. Återanvänder du brädor flyttar du runt dem för att undvika att träffa gamla spikhuvuden. Pressa och lirka tills allt är nere. I gamla spikhål väljer du dyckertar som är tjockare än de gamla.

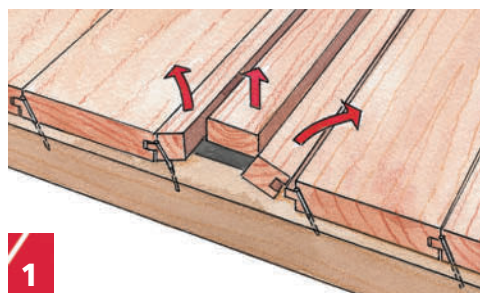
Den enklaste metoden

Denna metod är ofta den enda möjliga – och nästan alltid den snabbaste.

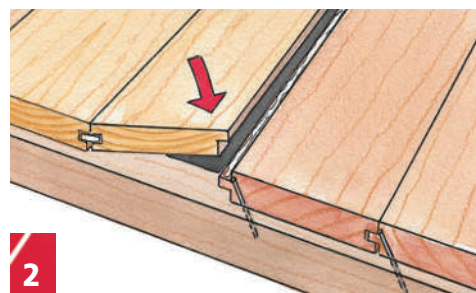
Den kan även användas om ditt golv är spikat med dolda spikar. Du behöver bara lossa de brädor du vill byta ut, och metoden fungerar även om du skall byta ut en lång bräda.

Å andra sidan förutsätter den att du helt byter ut minst en av brädorna i det gamla golvet.

Ofta kan du för övrigt bli tvungen att kombinera teknikerna från flera av de tre visade metoderna.

1 Precis som i bågmetoden utgår vi från att du bara vill byta en bräda. Den brädan kortar du av som i vinkelmetoden så att den går fri från sockeln. Eftersom golvet har dolda spikar kan du inte slå ned spikarna i bjälken. Med exempelvis en cirkelsåg klyver du i stället brädan med två sågspår och kastar bitarna.

2 Även denna bräda läggs med spont. Den avgörande skillnaden är att du i notsidan stämmer bort den undre delen av noten. Därmed kan du vipa ner brädan över den gamla sponten, som du har strukit med lim för att ge brädan det stöd hela noten annars ger. Brädorna spikas och spiken döljs med plastiskt trä eller plugg.